

NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT

GRAAD 12

JUNIE 2024

**GESKIEDENIS V1
ADDENDUM**

Hierdie addendum bestaan uit 14 bladsye.

VRAAG 1: HOE HET DIE IMPLEMENTERING VAN DIE MARSHALL-PLAN DIE EKONOMIESE EN POLITIEKE ONSTABILITEIT IN EUROPA IN DIE 1940's AANGESPREEK?

BRON 1A

Die volgende bron verduidelik die vernietiging wat die Tweede Wêreldoorlog in Europa veroorsaak het.

Teen die einde van die Tweede Wêreldoorlog het groot dele van Europa en Asië en dele van Afrika in puin gelê (vernietig). Gevegte en bombardemente het stede en dorpe platgevee, brûe en spoorweë vernietig en die platteland verskroei. Die oorlog het ook 'n verbysterende tol in beide burgerlike en militêre lewe geëis.

Tekorte aan voedsel, brandstof en allerlei verbruikersprodukte het voortgeduur en in baie gevalle vererger nadat vrede verklaar is. Oorloggeteisterde Europa en Japan kon nie genoeg goedere vir hul eie mense produseer nie, nog minder vir die uitvoer van ystererts.

... Benewens die tol in menselewens en lyding, het lande meer geld aan die Tweede Wêreldoorlog bestee as in alle vorige oorloë saam. Teen 1945 het uitgeputte lande ernstige ekonomiese probleme in die gesig gestaar wat heropboupogings gefrustreerd het: inflasie, skuld (meestal aan die Verenigde State verskuldig), handelstekorte (tekorte) betalingsbalanstekorte en uitgeputte (lae) goud- en dollarvoorrade.

Die verwoeste lande het goud of Amerikaanse dollars (die enigste geldeenheid wat as "so goed soos goud" beskou word) nodig gehad om vir invoere te betaal en skuldbetalings te maak. Beide dollars en goud was egter kommerwekkend skaars in die oorloggeteisterde lande.

Baie lande het van die mark teruggetrek. Kommunistiese Oos-Europa het dit heeltemal laat vaar. Die wêreld se multilaterale finansiële en handelstelsel het 'n ernstige bedreiging in die gesig gestaar.

[Uit *International Monetary Fund: Money matters*]

BRON 1B

Die bron hieronder is deel van 'n toespraak wat die Amerikaanse President Harry Truman in 1948 gemaak het en die redes verduidelik waarom die Marshall-plan geïmplementeer moes word.

Ons diepste bekommernis oor Europese herstel is egter dat dit noodsaaklik is vir die handhawing van die beskawing waarin die Amerikaanse lewenswyse gewortel is. Dit is die enigste versekering van die voortgesette onafhanklikheid en integriteit van 'n groep nasies wat 'n bolwerk (beskerming) vir die beginsels van vryheid, geregtigheid en die waardigheid van die individu uitmaak. Die ekonomiese lot (moeilik) waarin Europa hom nou bevind, het 'n politieke stryd verskerp tussen diegene wat vrye mense wil bly wat onder die oppergesag van die reg leef, en diegene wat ekonomiese nood as 'n voorwendsel (verskoning) sal gebruik vir die vestiging van 'n totalitêre staat.

Die volgende paar jaar kan bepaal of die vrye lande van Europa hul erfenis van vryheid sal kan bewaar. As Europa nie daarin slaag om te herstel nie, kan die mense van hierdie lande tot die filosofie van wanhoop gedryf word – die filosofie wat beweer dat hul basiese behoeftes slegs bevredig kan word deur die oorgawe van hul basiese regte aan totalitêre beheer.

So 'n wending sou 'n verpletterende slag vir vrede en stabiliteit in die wêreld wees. Dit kan ons dalk dwing om ons eie ekonomiese stelsel te wysig en om ter wille van ons eie veiligheid af te sien (opoffering), die genot van baie van ons vryhede en voorregte.

Dit is om hierdie redes dat die Verenigde State so 'n belangrike belang het om die geloof van die mense van Europa te versterk sodat vryheid van vrees en gebrek onder vrye en demokratiese regerings bereik sal word.

[Uit <https://www.presidency.ucsb.edu/>. Toegang op 7 Januarie 2024 verkry.]

BRON 1C

Hierdie bron wys hoe die Marshall-plan vanaf 1945 in Europa geïmplementeer is.

Die Marshall-plan het verskeie doelwitte gehad. Eerstens het die Amerikaanse ekonomie afsetpunte vir uitvoer nodig gehad, en tweedens was die hele Europese en Japannese ekonomieë in puin en skuld van die oorlog. Die Marshall-plan het broodnodige handelsdollars voorsien. Die plan was ook bedoel om die aantreklikhede van Sowjet-kommunisme teë te werk en het waarskynlik Wes-Europa gered om 'n sosialistiese pad te volg.

... Die Marshall-plan 1948 tot 1952 is deur George Kennan goed deurdink. Dit was 'n skoon breek. Dit het die Europeërs van geld voorsien om Amerikaanse goedere te koop; dit het vinnige herstel moontlik gemaak en dit het 'n bolwerk teen die Kommunistiese partye van Wes-Europa gebied. Die plan het die voorwaardes gebied vir vinnige herstel, vir beide wenner soos Brittanje, en verloorders: Duitsland, Italië en Japan. Dit het seker gemaak daar was geen herhaling van die chaos wat na die Versailles-ooreenkoms van 1919 ontstaan het nie.

Amerikaanse motivering vir dit alles was heeltemal selfgesentreerd – voordat dit te altruïsties (menslik) lyk. Hulle het die aantrekkingskrag van Sowjet-kommunisme gevrees en het aangevoer dat die beste manier om sosialisme te bekamp was om hul voormalige teenstander (vyand) se ekonomie te laat groei. VSA-Duitse en Japannese ontwikkelingsbeleid is hoofsaaklik deur die bedreiging van sosialisme bepaal.

Dit is die moeite werd om hier te noem dat die VSA nog nooit weer die ondersteuning gebruik het van die soort wat sy in die Marshall-plan gebruik het nie. Ten spyte van die baie lande wat in oorloë soos Afghanistan, Irak, Sirië en Libië 'verwoes' gelê is. Niemand het 'n Marshall-plan of iets soortgelyks ontvang nie.

[Uit *Controlling the peace: The re-establishment of world power 1945–1955* deur Roger van Zwanenberg.]

BRON 1D

Hierdie plakkaat, genaamd, “Ons bou ’n nuwe Europa”, wat die Marshall-plan (ERP) uitbeeld, is deur die Oostenryker Kurt Krapeik geskep. Dit wys Europa se oorlogstyd vernietiging met ’n gebrande boom en die belofte van herstel met die groeiende blare.

[Uit <https://www.wealthandpower.org/Blog> Toegang op 7 Januarie 2024 verkry.]

VRAAG 2: WAAROM HET DIE BUITELANDSE MAGTE IN 1975 BY DIE ANGOLESE BURGEROORLOG BETROKKE GERAAK?

BRON 2A

Die volgende bron oor die Angolese vredesamesprekings is geskryf deur 'n VN-konsultant, dr. Fernando A. Guimarães. Dit fokus op hoe verskillende bevrydingsbewegings in Angola deur die buiteland ondersteun is.

Toe die einde van die anti-koloniale oorlog gekom het, het die MPLA, die FNLA en UNITA nie gesofistikeerde vegmasjiene gehad nie. Soos hulle in die laaste helfte van 1974 uit ballingskap en die binneland (omliggende gebiede) te voorskyn gekom het, was hulle weinig meer as 'n versameling klein guerrilla-eenhede wat selde hul kamerade gesien het wat saam met hulle geveg het ... skaars 'n jaar later, egter, kolomme van gemotoriseerde pantserdraers, groot mortiere, vuurpyllanseerders, tenks en straaljagters (vegvliegtuie) was almal in aksie toe die MPLA die gekombineerde magte van die FNLA en UNITA in 'n kort maar woedende oorlog om mag in Angola in die gesig gestaar het. In daardie kort tydjie het 'n vinnige wapenwedloop die mededingers geneem van anti-koloniale bewegings tot burgeroorlog-teenstanders (vyande). Buitelandse ingryping in die Angolese Burgeroorlog word geopenbaar as die oorsaak van daardie wapenwedloop ...

Die krag van die FNLA is verder versterk toe die VSA in Januarie 1975 met 'n kovert (geheime) ondersteuningsprogram begin het. Vroeër in 1974 het die Amerikaanse Intelligensiediens (CIA) in die geheim betalings aan die FNLA begin maak en het gevoel dat daardie beweging die beste die VSA se belange in Angola verteenwoordig ... 'n CIA-voorstel om 300 000 Amerikaanse dollars aan die FNLA te skenk (gee) ... is goedgekeur deur die Minister van Buitelandse Sake, Henry Kissinger ...

Teen Maart 1975 het die MPLA groot wapenbesendings van die Sowjetunie begin ontvang. Volgens amptelike Amerikaanse skattings het daar tussen April en Oktober 1975 27 skeepsvrage aangekom en 30 tot 40 lugsendings is gevlieg om oorlogstoerusting af te lewer ...

Volgens een bron wat Luanda-radio aanhaal, het die eerste Kubaanse militêre adviseurs omstreeks 7 Mei 1975 in Angola begin aankom. Die primêre taak van hierdie kontingent (groep) was om opleidingskampe vir die MPLA se militêre eenheid, FAPLA, op te rig en te bestuur ...

Die ingryping van Suid-Afrika was 'n nuwe fase in die eskalasie (toename) van die konflik ... beide UNITA en die FNLA het kontak met Pretoria bewerkstellig, en Suid-Afrika het wapens tot dusver (voorheen) swak gewapende UNITA verskaf. Teen einde Augustus (1975) het Suid-Afrika opleidingskampe vir beide bewegings opgestel ...

[Uit *The origins of the Angolan Civil War* deur Fernando Andresen Guimaraes]

BRON 2B

Hierdie is 'n uittreksel uit 'n toespraak wat Fidel Castro op 19 April 1976 gelewer het. Dit fokus op die redes vir Kuba se betrokkenheid by die Koue Oorlog in Angola.

Aangehits (begin) deur die Verenigde State, het gereelde troepe van Zaïre in die somer van dieselfde jaar (1975) Angolese grondgebied binnegegaan, terwyl Suid-Afrikaanse militêre magte die Kunene-gebied in Augustus maand beset en wapens en instrukteurs na UNITA-groepe gestuur het.

Op daardie stadium was daar nie 'n enkele Kubaanse instrukteur in Angola nie. Die eerste materiële hulp en die eerste Kubaanse instrukteurs het Angola aan die begin van Oktober bereik, op versoek van die MPLA, toe Angola openlik deur buitelandse magte binnegeval is. Geen Kubaanse militêre eenheid is egter na Angola gestuur om direk aan die geveg deel te neem nie, en dit is ook nie geprojekter nie.

Op 23 Oktober 1975, ook aangehits (begin) deur die Verenigde State, het Suid-Afrikaanse gereelde weermagtroepe, ondersteun deur tenks en artillerie, Angolese grondgebied oor die Namibiese grens binnegeval en diep die land binnegedring en tussen sestig en sewentig kilometer per dag gevorder. Op 3 November het hulle meer as vyfhonderd kilometer Angola binnegedring ...

Op 5 November 1975 het die leierskap van ons party op versoek van die MPLA besluit om met groot dringendheid 'n bataljon gereelde troepe met tenkafweerwapens te stuur om die Angolese patriotte (lojaliste) te help om die inval van die Suid-Afrikaanse rassiste te weerstaan. Dit was die eerste Kubaanse troepe-eenheid wat na Angola gestuur is.

[Uit *Cuba and Angola – Fighting for Africa's Freedom and Our Own* deur MA Waters (red.)]

BRON 2C

Die foto wys Kubaanse soldate wat 'n plakkaat van Fidel Castro op 9 Januarie 1989 vertoon tydens 'n seremonie by die Kubaanse oefenkamp van Punda, naby Luanda, Angola gehou.

[Uit *Pascal Guyot / AFP via Getty beelde*]

BRON 2D

Hierdie bron fokus op 'n toespraak wat deur die Suid-Afrikaanse eerste minister, BJ Vorster, in 1976 in die Volksraad gelewer is. Vorster het die redes vir Suid-Afrika se ingryping in die Koue Oorlog in Angola uiteengesit.

In die Volksraad in Januarie 1976 het Vorster (Suid-Afrika se eerste minister), die skuld vir Suid-Afrika se ingryping in Angola vierkantig op die skouers van die Russe en Kubane geplaas: "Ons betrokkenheid was die effek van Russiese en Kubaanse ingryping. As hulle nie Angola binnegegaan het nie, as hulle nie aan hierdie aangeleentheid deelgeneem het nie, as hulle nie probeer het om die hele Angola te ondermyn en sy mense te onderdruk (beperk) nie, sou Suid-Afrika hoegenaamd nooit Angola binnegekom het nie ... Ons het ingegaan om Kuba en die MPLA van die damme (Ruacana en Calueque) weg te jaag."

Dit kan kwalik betwyfel word dat die ondersteuning wat die Russe en die Kubane aan die MPLA in die vorm van wapens en opleiding in 'n mate bygedra het om Suid-Afrika se ingryping te motiveer, maar dit is onwaarskynlik dat dit so 'n deurslaggewende rede was as wat Vorster geïmpliseer het. Dit was Swapo, nie die Kubane en die MPLA nie, wat die twee damme tussen Ruacana en Calueque bedreig het. Die hoofrede vir Suid-Afrika se ingryping in Angola was nie die teenwoordigheid van Russe en Kubane nie, maar die begeerte (verlange) om te verhoed dat 'n vyandige MPLA-regering beheer oorneem. Toe Suid-Afrikaanse troepe vroeg in Oktober Angola begin binneval het, was daar skaars Russe en baie min Kubane in die land.

Daar is ook bewyse dat president Kaunda van Zambië en president Mobutu van Zaïre, wat nie een van die MPLA bevoordeel het nie, Suid-Afrika se steun vir die FNLA en UNITA verwelkom het.

... Suid-Afrika se optrede het haar progressief (al hoe meer) dieper in die Angolese oorlog ingetrek ... Generaal Hendrik van den Bergh is na Frankryk gestuur om wapens ter waarde van R20 miljoen vir die FNLA en UNITA aan te koop ... Suid-Afrikaanse instruksies het begin om FNLA- en UNITA-soldate in die suide van Angola op te lei.

[Uit *South Africa in the 20th Century* deur BJ Liebenberg en SB Spies (redakteurs)]

VRAAG 3: HOE HET DIE BURGERREGTEBEWEGING STEMREG VIR SWARTES IN DIE VSA IN DIE 1960's BEREIK?**BRON 3A**

Die bron hieronder beklemtoon die uitdagings wat swart kiesers ondervind het wanneer hulle die reg om te stem probeer uitoefen.

Selfs nadat die Burgerregtewet (Civil Rights Act) van 1964 diskriminasie verbied het om op grond van ras te stem, het pogings deur burgerregte-organisasies soos die Suidelike Christelike Leierskapkonferensie (Southern Christian Leadership Council) (SCLC) en die Student Nonviolent Coordinating Committee (SNCC) om swart kiesers te registreer, op hewige weerstand te staan gekom in suidelike state soos Alabama.

Maar die Burgerregtebeweging is nie maklik afgeskrik nie (ontmoedig). Vroeg in 1965 het Martin Luther King Jnr. en die SCLC besluit om Selma, geleë in Dallas County, Alabama, die fokus van 'n swart kiesersregistrasieveldtog te maak.

George Wallace, goewerneur van Alabama, was 'n berugte teenstander van desegregasie, en die plaaslike geregsbode (sheriff) in Dallas County het 'n standvastige opposisie teen swart kiesersregistrasie dryf gelei.

Gevolgtik het slegs 2 persent van Selma se stemgeregtigde swart kiesers (sowat 300 uit 15 000) daarin geslaag om te registreer om oor kommunistiese leerstellings te stem."

[Uit <https://www.history.com/topics/black-history/selma-montgomery-march> Toegang op 10 Januarie verkry.]

BRON 3B

Die bron hieronder verduidelik hoe die SNCC-vrywilligers in die 1960's aan kiesersregistrasieveldtogte deelgeneem het om swart belangstelling in stemreg te toon.

SNCC (die Student Nonviolent Coordinating Committee), 'n organisasie van jongmense wat uit die 1960 sit-stakingbeweging ontstaan het, het 'n benadering tot voetsoolvlakgemeenskapsorganiserings ontwikkel wat elke daaropvolgende progressiewe beweging beïnvloed het. Hul kiesersregistrasiewerk in die Diep Suide is gebou rondom werkswerwing – van deur-tot-deur gaan, met mense praat – en het op geduld, opvoeding en die bou van verhoudings staatgemaak. Die werk kon stadig en vervelig wees. Dit het buite die kollig plaasgevind, met min groot of vinnige oorwinnings.

Beïnvloed deur Ella Baker en gemeenskapsleiers, het die jongmense in SNCC besluite deur konsensus geneem, gehelp om leierskapvaardighede in ander te ontwikkel en hiërargieë wat rykdom en onderwys bevoorreg het, uitgedaag. In die somer van 1961 het 'n groep van ongeveer 16 jongmense met skool en werk opgehou om SNCC se eerste veldpersoneel te word en hulle tot voltydse bewegingswerk te verbind.

Alhoewel SNCC nie alleen opgetree het nie, was hul organisering die kern van die beweging wat mense beweeg het om aan te dring dat ons land die wetlike basis van wit oppergesag uitskakel. SNCC se organisering het direk tot die Stemregwetwet gelei, wat die kiesers uitgebrei het en die ondemokratiese wurggreep van die suidelike Dixiecrats beëindig het. Hulle werk het die nasionale Demokratiese Party meer eksplisiet verteenwoordigend gemaak (in ras en geslag).

[Artikel deur Emilye Crosby en Judy Richardson, 2015.]

BRON 3C

Hierdie foto beeld die staatstroepe (state troopers) uit wat tydens die Bloedige Sondag ("Bloody Sunday") in Selma, Alabama in 1965 met 'billystokke' (knuppels) op die optoggers afstorm.

[Uit Stephen Kasher gallery. New York]

BRON 3D

Die uittreksel hieronder, uit 'n artikel in *National Geographic*, Februarie 2000, deur C. Stone, illustreer hoe die optogte uiteindelik op die aanneming van die Stemregtewet van 1965 uitgeloop het.

Op Sondag, 7 Maart, het honderde betogers onder leiding van John Lewis en Hosea Williams van die SCLC (Suidelike Chirstelike Leierskap Konferensie) 'n trek van 54 myl (86 kilometer) aangepak. By die Edmund Pettus-brug het hulle troepe van die staat Alabama gekonfronteer wat deur goewerneur George Wallace gestuur is, saam met geregsbode (sheriff) Jim Clark en sy 'posse' (geregsbode se assistente). Beveel om uitmekaar te gaan (op te breek), het die optoggers vasgestaan ... Clark se mans, sommige te perd, het ingestorm. 'n Chaos van traangas, sweep en knuppels het verskeie betogers bewusteloos gelaat ... Televisiebeelde van wapperende (swaaiende) knuppels het in woonkamers regoor die land uitgestort. Amerikaners was met afgryse vervul. Ironies genoeg het 'n nie-gewelddadige optog gewelddadig geëindig in Bloedige Sondag ("Bloody Sunday").

Momentum het begin opbou vir nog 'n optog. Martin Luther King jnr. het op Dinsdag 9 Maart, 2 000 mense oor die Pettus-brug gelei. Weereens het staatstroepe die pad versper. King het die optoggers laat omdraai, en niemand is beseer nie.

Die volgende week het president Lyndon Johnson op televisie gegaan om te versoek vir wetgewing wat beperkings verbied wat swartes die reg om te stem ontsê het.

Vir vyf dae, van 21 tot 25 Maart, was die pad tussen Selma en Montgomery vol optoggers. Onder leiding van King, het meer as 3 000 mense vanaf Selma vertrek. Aan die einde van die optog het die skare wat King regstreeks op nasionale televisie vanaf die voet van die trappe van die staat se hoofstad toegesprek het, tot meer as 25 000 geswel. Nog 'n spreker was Rosa Parks, wie se weiering om haar sitplek op 'n Montgomery-bus prys te gee, het gehelp het om die moderne Burgerregtebeweging te begin.

'Die optog was 'n keerpunt in die beweging,' het John Lewis gesê. In Augustus het die Kongres die Stemregtewet aangeneem.

[Uit *National Geographic*: Selma-to-Montgomery marches.]

ERKENNINGS

Visuele bronne en ander historiese bewyse is uit die volgende geneem:

International Monetary Fund: Money matters

[https://www.presidency.ucsb.edu /](https://www.presidency.ucsb.edu/). Toegang op 7 Januarie 2024 verkry.

Controlling the peace: The re-establishment of world power 1945–1955 deur Roger van Zwanenberg

<https://www.wealthandpower.org/Blog>. Toegang op 7 Januarie 2024 verkry.

The origins of the Angolan Civil War deur Fernando Andresen Guimaraes

Cuba and Angola – Fighting for Africa’s Freedom and Our Own deur MA Waters (red.)

Pascal Guyot / AFP via Getty beelde

South Africa in the 20th Century deur BJ Liebenberg en SB Spies (redakteurs)

<https://www.history.com/topics/black-history/selma-montgomery-march>. Toegang op 10 Januarie 2024 verkry.

Artikel deur Emilye Crosby en Judy Richardson, 2015

Stephen Kasher galery. New York

National Geographic, Selma-to-Montgomery marches